

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2018-2021

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Roman Koudela

**Vzdělávání a výchova instruktorů a vedoucích na letních
dětských táborech Tempo Polná**

Praha 2021

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR COMBINED (PART TIME) STUDIES

2018-2021

BACHELOR THESIS

Roman Koudela

**The Schooling and Education of instructors and supervisors
at children's summer camps Tempo Polná**

Prague 2021

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracoval samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpal, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne 20. 2. 2021

Roman Koudela

Poděkování

Děkuji vedoucí mojí bakalářské práce Mgr. Janě Neusarové, Ph.D. za její ochotu a připomínky, které mi pomohly tuto práci vypracovat.

Anotace

Tato bakalářská práce se věnuje problematice letních dětských táborů a nutnosti dalšího vzdělávání instruktorů a vedoucích, kteří zajišťují hlavní program letních táborů, jakož i celou jejich organizaci. Vybrány byly dvě organizace, a to TEMPO - Středisko volného času Polná (Tempo Polná) a Junák, a je u nich hodnoceno, jak organizují letní dětské tábory, jak se věnují vzdělávání a výchově instruktorů/animátorů a jak výchovně působí na své svěřence. Bakalářská práce je zaměřena převážně teoreticky. V posledních kapitolách jsou také řešeny praktické souvislosti zkoumaného problému. Závěr je věnován zhodnocení vzdělávání instruktorů letních dětských táborů v organizaci Tempo Polná a Junák, z čehož vyplývají i příslušná doporučení.

Klíčová slova

Pedagogika volného času, letní dětský tábor, zážitek hrou, instruktor, animátor, vzdělávání dospělých.

Annotation

This Bachelor Thesis deals with the issue of summer children's camps and the need for further education of instructors and supervisors who provide the main program of summer camps, as well as the entire organization. Two organizations were selected, namely the TEMPO - Leisure Center Polná (Tempo Polná) and Junák, and they evaluate how they organize summer children's camps, how they devote themselves to the education and training of instructors / animators, and how they influence their wards. The bachelor thesis is mainly focused on theory. The last chapters also address the practical context of the researched problem. The conclusion is devoted to the evaluation of the education of instructors of summer children's camps in the organization Tempo Polná and Junák, from which the relevant recommendations follow.

Keywords

Leisure time pedagogy, summer children's camp, play experience, instructor, animator, adult education.

Obsah

ÚVOD.....	8
1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY DĚTSKÝCH TÁBORŮ	10
1.1 Výchova ve volném čase.....	11
1.2 Charakteristika dětských táborů.....	16
1.3 Osobnost vychovatele v dětském táboře	20
1.4 Metody činností na letním dětském táboře	23
2 HISTORIE LETNÍCH DĚTSKÝCH TÁBORŮ TEMPO POLNÁ.....	25
3 HISTORIE LETNÍCH DĚTSKÝCH TÁBORŮ JINÝCH ORGANIZACÍ – JUNÁK	27
4 VÝCHODISKA PRO ANALÝZU PRÁCE	31
4.1 Cíl letních dětských táborů.....	31
4.2 Tým pracovníků na letních dětských táborech.....	33
5 METODY SBĚRU INFORMACÍ O ČINNOSTI VYBRANÝCH ORGANIZACÍ.....	36
6 METODY HODNOCENÍ PRŮBĚHU PRÁCE A VÝSLEDKU ČINNOSTI VYBRANÝCH ORGANIZACÍ.....	37
6.1 Práce instruktorů a vedoucích na letních dětských táborech	38
6.2 Činnost letních dětských táborů a dalších aktivit v organizaci Tempo Polná..	41
6.3 Činnost letních dětských táborů a dalších aktivit v organizaci Junák.....	42
6.4 Vzájemná komparace práce a vzdělávání instruktorů a vedoucích z obou organizací	45
ZÁVĚR	47
Seznam použité literatury a dalších zdrojů	48

ÚVOD

Letní tábor. Slovní spojení, které v každém z nás vyvolává různorodé pocity. Ve všech z nás, kdo jsme prožili pobyt na táboře, zanechal nesmazatelnou stopu. Někdy se jedná o stopu pozitivní, jindy o stopu negativní. Prožitky z tábora se stávají zážitky na celý život. Děti přicházejí do tábora plné očekávání a otázek: „Co mě tam čeká?“, „Bude se mi tam líbit?“, „Najdu tam kamaráda?“, „Nebude se mi stýskat?“, „Potkám ty stejné kamarády, co minulý rok?“,... Pokud zažijí tábor plný dobrodružství, vzrušení, pohody, smíchu a kamarádů, pak se znovu vracejí velmi rády. Těší se na další zážitky, které jim tábor nabízí. Těší se na vychovatele, prostředí, na hry a na dobrodružství, některé i na to, co nového si vyzkouší nebo se naučí. Jsou však i děti, které tábory rády nemají, neoplývají nadšením a táborů se účastní jen z nutnosti, protože rodiče nemají jinou možnost, jak zajistit péči o dítě v době letních prázdnin.

Z těchto důvodů je organizace tábora, program a celotáborová hra zodpovědnou a náročnou činností. Vše je nutné naplánovat a připravit tak, aby se dětem vše líbilo, aby byly spokojené, cítily se bezpečně, zároveň však, aby byl tábor pro děti přínosem. Cílem vychovatelů (vedoucích, instruktorů) na dětských letních táborech je zajistit, aby byl pobyt na táboře pro děti smysluplným prožitím volného času, aby děti na tábor vzpomínaly s radostí, a po návratu vyprávěly o různých skvělých zážitcích a zkušenostech. V ideálním případě v dětech pobyt probudí zájem o nové činnosti, nebo prohloubí zájem o ty stávající.

S tím však souvisí i nezbytnost, že vedoucí a vychovatelé letních dětských táborů budou na vše kolem takového tábora připraveni. Každý vedoucí musí disponovat nejenom vhodnými povahovými rysy, ale měl by být také patřičně kvalifikovaný, měl by umět s dětmi pracovat a být pro ně přirozenou autoritou. V této oblasti se mohou dospělí dále vzdělávat, a právě osobě vychovatele na dětském táboře, jeho vzdělávání a osobnímu rozvoji, je věnována předkládaná bakalářská práce.

Bakalářská práce si klade několik cílů:

- shrnutí úlohy vychovatele na dětských táborech a úvod do problematiky dětských táborů a jejich základních cílů
- analýza a popis historie táborů Tempo Polná,
- následné nalezení odlišnosti v práci s mladými instruktory a vedoucími z jiných organizací (především z organizace Junák).

Práce bude mít výhradně teoretický charakter s případnými poznatky z praxe autora. V první části práce budou nejdříve vymezeny základní pojmy dotčené problematiky (související s dětskými letními tábory, jejich charakterem, druhy, s aplikovanými výchovnými činnostmi a s osobností vychovatele a vedoucího na těchto táborech), následně bude zmapována historie letních dětských táborů Tempo Polná a jiných organizací zaměřujících se na výchovu mládeže, instruktorů a vedoucích v oblasti vzdělávání a výchovy (pozornost bude věnována organizaci Junák).

Poté bude v dalších kapitolách porovnán přístup vzdělávání a výchovy instruktorů a vedoucích.

K dosažení cílů této práce budou aplikovány různé metody způsobu nakládání s informačními zdroji. Zejména se bude jednat o shromažďování a třídění informací, analýzu zdrojů a jejich následnou syntézu s vlastními zkušenostmi autora, a v neposlední řadě komparaci – především mezi letními tábory organizace Tempo Polná a institucí Junák (skauting). Závěrem pak autor syntetizuje získané poznatky z dílčích závěrů, čímž deduktivní metodou zhodnotí naplnění cílů práce.

Co se zdrojů týče, vychází tato práce zejména z knižních zdrojů, doplněných případně o internetové zdroje zaměřené právě na dětské tábory a jejich organizaci, nicméně je třeba vzít v potaz skutečnost, že literatury zabývající se přímo dětskými letními tábory ve vztahu k možnostem vzdělávání jejich vedoucích a instruktorů dosud není mnoho. Bohužel velká část takové literatury pochází ještě z období pionýrských táborů ROH, případně se jedná pouze o různé sborníky her, metodické příručky a příručky, které se věnují osobnosti vedoucího a poukazují na důležitost didaktických principů v jeho práci, což však dostatečně nekoresponduje s cíli této práce. Proto si autor v této práci klade za dílčí cíl pokusit se tuto problematiku obsáhnout a ucelit její současný obraz.

1 ÚVOD DO PROBLEMATIKY DĚTSKÝCH TÁBORŮ

Dětský tábor v období prázdnin představuje pro dítě zdroj těch nejkrásnějších a nejpříjemnějších zážitků, zkušeností a nových přátelství. Dítě si v táboře odpočine a zároveň pod vedením správných vedoucích zažije spoustu zábavy, vyzkouší nepoznané a naučí se také to, co se zdálo nenaučitelné. Dětský tábor bývá specifický svým prostředím a rodinnou atmosférou, kde každý účastník má své místo a možnost objevovat v sobě skryté schopnosti a rozvíjet své nadání. Jako další velké plus dětského tábora lze vyzdvihnout výchovu dítěte k samostatnosti, k pozitivním osobním i společenským návykům, které jsou pak přínosem pro jeho další život. Dětský tábor v různé podobě znamená v současnosti přínosné a hodnotné trávení volného času dítěte a zůstává pouze v režii rodičů, aby možnost zúčastnit se dětského tábora svým dětem poskytli a oživil jim tak častokrát nudné prázdniny.

Ideou dětských táborů však není jenom zpestření všedních dní, které zpravidla přinášejí. Táborový vedoucí se různými metodami snaží u dětí odstranit nedostatky v oblasti výchovy, které rodiče nebo škola zanedbali. O hlavních cílech dětských letních táborů však bude pojednáno dále v této práci.

Několik výzkumných studií se zabývalo tím, jak může účast dítěte na letním dětském táboře ovlivnit postoje a myšlení dětí v určité oblasti. Např. v Číně bylo hodnoceno, jaký dopad má u dětí ve věku 8-12 let účast na letním dětském táboře s environmentálním programem na jejich chování a postoji k přírodě, ke zvířatům a k péči o životní prostředí. Ukázalo se, že právě takto koncipované letní dětské tábory, s určitým zaměřeným programem, mohou u dětí vyvolat pozitivní chování v dané oblasti. Např. tím, že se budou šetrněji chovat k přírodě a starat se o zachování životního prostředí.¹

Také další výzkumníci se zabývali podobně zaměřeným letním dětským táborem na chování a postoje dětí. V tomto případě se ukázalo, že již po pětidenním trvání letního

---

¹ BEXEL, S. M., O. S. JARETT a X. PING. The Effects of a Summer Camp Program in China on Children's Knowledge, Attitudes, and Behaviors Toward Animals: A Model for Conservation Education. *Visitor Studies*, 2013, Vol. 16, Issue 1, pp. 59-81. ISSN 1064-5578.

dětského tábora dokázali jak chlapci, ale ještě více dívky mladšího věku 6-8 let navazovat užší vztahy a přátelství s různými druhy zvířat.²

Tato kapitola představuje základní teoretické poznatky vážící se k problematice letních dětských táborů. S tím souvisí i charakteristika výchovy ve volném čase a definování osobnosti vychovatele letního dětského tábora.

1.1 Výchova ve volném čase

Žijeme v rozvinuté společnosti, kde mladé lidi rozvíjí řízené instituce, které zároveň představují prostředí, v němž se tito lidé pohybují. Tyto instituce ovlivňují začleňování jednotlivce do skupiny a celkově do společnosti. Zjednodušeně bychom mohli říci, že mladého člověka připravují na život. Seznamují ho s fungováním, pravidly a normami společnosti. Následně ho vedou k utváření názorů a hodnot, které tento jedinec pak přenáší do svého života.

Člověk se od narození učí, čili se nachází v tzv. edukačním prostoru. Jednotlivé instituce pak člověka edukují, jinak řečeno usměřňují a vychovávají. Edukační prostor lze chápat jako jakékoliv prostředí, ve kterém probíhá řízený proces učení. Má své parametry fyzikální (velikost prostoru), ergonomické (zařízení, pomůcky) a především psychosociální (typ vztahů a komunikace mezi zúčastněnými subjekty). Charakter edukačního prostředí ovlivňuje vzdělávací výsledky.³

Edukační prostor disponuje třemi rovinami:

- rovinou mikrosystému výchovy (personální rovina) – osobnostní výchova, výchova orientovaná na osobnost, vztah k sobě, sebeedukace;
- rovinou mezosystému výchovy (institucionální rovina) – cílevědomá a systematicky řízená výchova mladých lidí prostřednictvím institucí, profesionálně řízená edukace, která rovněž ovlivňuje osobnost člověka pozitivně a bývá většinou skupinová nebo hromadná;

---

² TARDIF-WILLIAMS, C. Y. a S. L. BOSACKI. Evaluating the Impact of a Humane Education Summer-Camp Program on School-Aged Children's Relationships with Companion Animals. *Anthrozoös*, 2015, Vol. 28, Issue 4, pp. 587-600. ISSN 0892-7936.

³ PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

- rovinou makrosystému výchovy (sociální rovina) – sociální aspekt, vztah k lidem, nadinstitucionální edukace, jejímž cílem je přenos a uchování lidské kultury, makrosystém výchovy představuje proces socializace.⁴

Život člověka je realizován ve struktuře vzájemně se prolínajících faktorů vnějších a vnitřních. Mezi vnější faktory patří například ekonomické, sociokulturní, demografické a etnické charakteristiky. Můžeme říci, že jde o vliv prostředí na vývoj člověka. Na druhé straně stojí faktory vnitřní, sem patří fyzikální či psychosociální charakteristiky. Tyto vnitřní faktory jsou realizovány prostřednictvím sebevýchovy.⁵

Výchovu obecně lze vnímat jako řízený proces. Jak jsme již nastínili v počátku této kapitoly, výchova musí být usměrňována prostřednictvím institucí a jejich pravidel. Podle míry institucionalizace rozlišujeme:

- formální výchovu (realizuje se ve vzdělávacích institucích);
- informální výchovu (z každodenní zkušenosti, prostředí a kontaktů s jinými lidmi bez institucionálního začlenění);
- neformální výchovu (organizované, systematické vzdělávání, realizované mimo formální vzdělávací systém).⁶

Pedagogika pokládá prostředí a výchovu za základní činitele utváření osobnosti dítěte.⁷ Každé edukační prostředí má svou příslušející instituci.⁸ Už dítě při narození se dostává do primární výchovné instituce, kterou je rodina jako základní buňka společnosti. Rodina ovlivňuje dítě takovým způsobem, že z hlediska jeho správného vývoje ji nelze zcela nahradit žádnou institucionální výchovou.⁹

---

⁴ PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.

⁵ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367- 503-5.

⁶ HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

⁷ VALIŠOVÁ, A. a H. KASÍKOVÁ a kol. *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

⁸ DVOŘÁKOVÁ, M. a kol. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5039-2.

⁹ SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.

Právě to je důvod, proč se v současné době tolik zmiňuje a vyzdvihuje hodnota rodiny. Ponechme přitom stranou tzv. krizi rodiny, nekompletní rodiny, nemanželské svazky a podobně, které jsou určitým „trendem“ v moderní společnosti. Dítě se správně a všestranně rozvíjí především ve zdravém a plnohodnotném prostředí.

Další nezbytnou a povinnou výchovnou instituci představuje škola. Ta tvoří důležitý mezník v životě každého člověka. Škola je první institucí, která přináší formální způsob výchovy do života dítěte. Organizovaně a systematicky vychovává dítě po každé jeho stránce. S nástupem do školy se mění sociální zařazení a způsob zaměstnání dětí. Ať už jde o mateřskou, základní, střední nebo vysokou školu, každá s sebou přináší nové povinnosti a požadované znalosti a s tím spojené starosti. Každá je novou etapou v životě. Žádná jiná instituce však neposkytuje člověku tolik poznatků pro život jako právě škola.¹⁰

Třetí kategorii zastupují mimoškolní instituce. Setkáváme se i se spojením *instituce pro výchovu mimo vyučování* nebo *instituce pro výchovu dětí a mládeže ve volném čase*. K pojmenování této kategorie se váže množství názorů. Ještě z 50. let 20. století pochází pojmenování *mimotřídní výchova* a instituce s ní spojené. Tak jako každá, i tato terminologie se s rozvojem vědy prohlubovala a upřesňovala. Přestože se však tyto pojmy liší a vznikly v rozličném čase, jde o stejnou podstatu výchovných jevů.¹¹

Nicméně existuje ještě celá řada výchovných, vzdělávacích, rekreačně-oddychových, kulturně-osvětových, sportovních, a dalších zařízení a organizací, které mohou děti a mládež využívat pro smysluplné trávení volného času. Jsou to například:

- školská zařízení pro výchovu mimo vyučování: školní kluby, základní umělecké školy, jazykové školy, školy v přírodě, domovy mládeže jako jednotná součást;
- mimoškolní výchovná zařízení: domovy mládeže (jako samostatné řídicí subjekty), dětské domovy, centra volného času a stanice mladých techniků, přírodovědců, turistů, kluby mládeže;
- sportovní a kulturní zařízení: sportovní centra, tělovýchovné jednoty, kina, divadla, muzea, knihovny – s programy pro děti a mládež;

---

¹⁰ VALIŠOVÁ, A. a H. KASÍKOVÁ a kol. *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

¹¹ KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.

- dětské a mládežnické organizace, zájmové spolky, sdružení a organizace pro dospělé, ale s programy i pro děti a mládež;
- výchovné ústavy, jako diagnostická a převýchovná zařízení pro děti a mladistvé s poruchami chování, negativními sociálními návyky, mravními deprivacemi apod.;
- činnost masmédií: tisku, rozhlasu, televize, nakladatelské a vydavatelské činnosti určené pro děti a mládež.¹²

Přímou pravidelnou nebo příležitostnou výchovnou činnost v těchto zařízeních všeobecně představuje:

- pravidelná činnost v zájmových útvarech, jako jsou kroužky, kurzy, kluby, soubory;
- příležitostné jednorázové nebo pravidelné akce, soutěže nebo exkurze;
- individuální přístup vůči zdravotně postiženým a talentovaným dětem a mládeži;
- činnost formou rekreace, relaxu;
- prázdninová činnost ve formě táborů.¹³

Je přitom v kompetenci různých zařízení a organizací pro výchovu ve volném čase organizovat dětské tábory. Dětské tábory se pořádají v různé podobě a v různém období prázdnin. Více o organizaci dětských táborů a o typech dětských táborů budeme hovořit v následující podkapitole.

Výchova v době mimo vyučování se od výchovy během vyučování a výchovy v rodině odlišuje výraznými znaky. Mezi zvláštnosti (specifika) výchovy ve volném čase patří zejména tyto:

- relativně autonomní charakter – výchova mimo vyučování vychází ze zájmů a potřeb žáků, zatímco škola vyžaduje plnění stanovených úkolů;
- dobrovolnost při výběru činnosti – činností mimo vyučování se účastní různí žáci podle svých zájmů, naopak vyučování se účastní žáci jako celek;

---

¹² KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

¹³ HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

- realizace činností charakteristických pro volný čas – různorodost, zajímavost, přitažlivost obsahu, výběr prostředí, zdůrazňuje se zájmový a rekreační charakter;
- nestandardizované prostředí – uskutečňuje se v různých prostředích podle obsahu činností;
- relativně volnější charakter organizace činností v praxi – uplatňování různých organizačních forem výchovy;
- netradiční zastoupení výchovných pracovníků – nejen profesionální pracovníci pro výchovu, ale i odborníci z jiných oblastí;
- motivující metody – během činnosti i v hodnocení jejích výsledků.¹⁴

Je třeba zdůraznit, že právě tyto zvláštnosti výchovy ve volném čase dětí a mládeže na ně mají až zázračně pozitivní vliv. Kromě klasických zásad výchovy, které také využívá, oplývá tento druh výchovy také jakýmsi zpestřením pro mladé. Přívětivé klima a přátelská atmosféra spojená s dobrovolnou zájmovou činností je nejlepším předpokladem pro rozvoj osobnosti a jejího potenciálu.

Každá výchovná instituce, ať už školní či mimoškolní, si stanovuje své cíle a poslání. Plní tedy nějakou funkci, účel. Jinak tomu není ani v případě institucí zabývajících se volným časem dětí mimo vyučování. Rozlišuje se několik specifických funkcí výchovy ve volném čase:

- výchovně vzdělávací funkce – záměrné a cílevědomé formování osobnosti pomocí promyšleně volených pedagogických prostředků, čímž dochází k získávání nových znalostí a dovedností a k uvědomění si významu celoživotního učení;
- zdravotní funkce – zdravý tělesný, duševní a sociální vývoj, který zahrnuje režim dne, podněcování a poskytování příležitostí k vydatnému pohybu, vedení ke zdravému stravování, pěstování a upevňování hygienických návyků a dodržování zásad bezpečnosti práce;

---

¹⁴ KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.

- sociální funkce – navázání nových vztahů s lidmi, kteří mají podobné zájmy, názory, postoje, rozvoj sociálních kompetencí, komunikativních dovedností, sociální interakce a percepce;
- preventivní funkce – primární prevence negativních jevů, jako jsou závislosti na návykových látkách, agresivita, netolerance.¹⁵

Je skutečně důležité upozorňovat zejména rodiče na instituce výchovy v době volného času dětí, kdy právě rodiče mnohdy nemají na své tyto děti čas. Děti by totiž měly být i ve svém volném čase korigovány a správně motivovány k aktivitě, aby získaly správné návyky. Většina lidí často povinnosti odkládá či se jim přímo vyhne, pokud k nim není vedena a posouvána. Tito lidé pak rychle zleniví a uchylují se k různým zlovykům. Ještě horší je to s dětmi, když nejsou pod dozorem a jejich činnost není náležitě usměrňována. Široké spektrum institucí výchovy ve volném čase plní tyto funkce v různé míře a v závislosti na svém poslání. Je tedy především na rodičích, aby vybrali pro své dítě to nejlepší. Nechat dítě bez patřičného vyžití je v dnešní době nezodpovědné. Vždyť ve stále mladším věku se děti stávají agresivními, zkoušejí alkohol, drogy a jinak experimentují často vysoce nežádoucím způsobem. Z hlediska efektivity má určitě větší význam takovým problémům předcházet, než je pak řešit a ptát se, kde se stala chyba.¹⁶

1.2 Charakteristika dětských táborů

Dětské tábory se řadí k sekundárním výchovným institucím, kde současně na děti a mládež působí i vlivy mimovýchovné.

Dětský tábor může podle zákona organizovat fyzická osoba-podnikatel nebo právnická osoba na základě ustanovení. V současnosti je také velkým trendem, že dětské tábory organizují centra volného času, případně mnohé cestovní kanceláře a agentury. Další specifická skupina v současnosti zahrnuje občanská sdružení, organizace dětí a mládeže, které zpočátku ještě v 90. letech 20. století navazovaly na pionýrské organizace. Tato

---

¹⁵ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

¹⁶ HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

občanská sdružení dětí a mládeže vyvíjejí svou činnost na bázi dobrovolnosti a ve svém programu deklarují zaměření na různé oblasti volnočasových aktivit.¹⁷

Existují také různá občanská sdružení (kluby dětí a jejich rodičů), která se zaměřují na zájmovou činnost dětí během celého roku. Vyvrcholením je pak organizace dětských táborů během prázdnin.¹⁸

Na základě toho vidíme, že dětské tábory představují organizovanou činnost s dětmi, případně i s jejich rodiči, realizovanou v době dlouhodobého volna, tedy jako takové jsou formou edukace zájmového vzdělávání institucí výchovy ve volném čase. Takto je chápe i většina současných odborníků na pedagogiku volného času a dětské tábory.

Podle české právní úpravy patří dětský tábor do kategorie zotavovacích akcí, a to podle zákona č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví. Při organizaci zotavovací akce, tedy zde dětského tábora, je primární jeho výchovné poslání a posílení zdraví dětí a mládeže. Tohoto organizovaného pobytu se musí účastnit nejméně 30 dětí nebo dospívajících do 15 let a pořádá se na dobu delší než 5 dnů.¹⁹

Účelem dětského tábora je rekreace, načerpání sil dětí a mládeže, posílení jejich zdraví a zvýšení jejich tělesné zdatnosti. Vymezuje se například čas na spánek a celá akce má velmi přísná stravovací kritéria a požadavky na ubytovací zařízení.²⁰ Zákon stanovuje i to, jaká kritéria musí splňovat dítě, aby se mohlo dětského tábora zúčastnit. Podmínkou je zdravotní způsobilost dítěte pro pobyt v kolektivu s ohledem na charakter dětského tábora a potvrzení této způsobilosti lékařem.²¹

Dětský tábor vychovává a rozvíjí osobnost dítěte a vede ho k samostatnosti. Kvalifikovaní vychovatelé s praxí znají mnoho způsobů, jak děti i během pár dní naučit dodržovat denní režim, osobní hygienu, stravovací a různé jiné pozitivní návyky, které doma děti nechtějí nebo nemusejí respektovat.

---

¹⁷ HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

¹⁸ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

¹⁹ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

²⁰ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

²¹ Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

Podstatou dětského tábora jsou hluboké zážitky dětí a mládeže, nabyté tím, že se děti aktivně podílejí na plnění společných zadání, odpovídají za své dílčí úkoly a výkony, a přitom překonávají překážky při zvládnutí své role. Jde o zvláštní druh rekreace dětí, kde mají možnost načerpat novou duševní energii pro další práci ve škole či upevnit své zdraví, vhodně voleným programem a organizovanou zábavou dobře a účelně prožít volný čas, rozvíjet své zájmy a záliby, ale i zábavnou formou získávat nové znalosti, dovednosti a návyky.²²

Právě získávání nových znalostí, dovedností a návyků odlišuje dětské tábory od rekreačních pobytů. Rekreační pobyt má podobu individuální nebo rodinné rekreace s ohledem na odstranění pracovního vypětí nebo stresové zátěže dětí ve škole. Neplní však funkci výchovnou.

Důležité je také vysvětlit rozdíl mezi pojmy tábor a táboření, se kterými se setkáváme v tématem dotčené literatuře. Na rozdíl od tábora, tábořením se rozumí různě dlouhý pobyt lidí pod stany ve volné přírodě nebo v kempu, kde si tábořící většinou sami připravují stravu na ohni nebo na vařičích. Na jednom místě může tábořit více lidí, kteří jako jednotlivci, nebo malé skupinky, mají svůj individuální program. Naopak pobyt na táboře je programově organizovaný podle jistých pravidel. Tábor je tedy zařízení umožňující delší pobyt organizované skupiny ve stanech nebo v ubytovacím objektu. Při organizování tábora je třeba brát v úvahu i estetické hledisko, ubytovací a stravovací zařízení musí splňovat hygienické normy a nedílnou součástí tvoří časový prostor pro hry.²³

Kromě vzdělávacího poslání, musí být dětský tábor dobře organizačně zajištěn, vyžaduje své vlastní uspokojivé podmínky a předem vypracovaný program. Avšak děti vyžadují ještě více – moment překvapení, napětí a dobrodružství. Chtějí ukázat svou odvahu i tělesnou zdatnost, tedy očekávají příležitost k soutěžení. Osvědčeným prostředkem v prostředí dětského tábora k dosažení těchto cílů a zároveň i vzdělávání je hra. Hra poskytuje jedinečnou možnost nenásilně vést děti k získání potřebných znalostí, dovedností a návyků, a přitom naplno uspokojit jejich touhu po dobrodružství a soutěživost. Hra v prostředí tábora vychází především z podmínek a možností, které

---

²² KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.

²³ DUŽÍK, M. *Ako do prírody – letné tábory*. Bratislava : PEREX K+K, 1994. ISBN 80-85599-18-X.

tábor nabízí. Standardně mívá logickou strukturu, svá pravidla, zákonitosti a využívá motivační činnosti a pedagogické principy. Mnohdy se setkáme na dětských táborech s hrami specifickými tím, že se skládají z různých etap, jejichž postupné splnění teprve vede hráče (zde děti) ke konkrétnímu cíli. Tyto etapy mohou jako celek dokonce časově obsáhnout celou dobu trvání tábora. Takovou hru nazýváme *hrou etapovou*.²⁴

Dětský tábor, který je určen pro děti a mládež definujeme tedy na základě výše uvedených informací jako zážitkovou akci s danou charakteristikou:

- dětský tábor je časově ohraničená událost;
- zážitek je nedílnou součástí programu;
- instruktoři (vychovatelé, edukátoři, vedoucí) zajišťují a připravují dětský tábor;
- účastníci jsou vymezená skupina mladých lidí, kteří se účastní tábora a tvoří soudržnou skupinu;
- prostředí tvoří především pěkná příroda;
- program je intenzivní činnost během tábora organizovaná instruktory, je sestavený pečlivě, systematicky, má své cíle, přesný harmonogram a je pro účastníka překvapením;
- pestrost se týká zejména programu a jednotlivých aktivit;
- atmosféra způsobuje, že účastníci zažívají tajemno, romantiku nebo překvapení.²⁵

Specifickou kategorií dětských táborů je *příměstský dětský tábor*. Můžeme ho nazvat i *nepobytový tábor*. Jeho podstata spočívá v tom, že děti a mládež mají po dobu několika dní naplánovaný program s tím rozdílem, že nejsou nikde ubytováni. Z toho důvodu se takový tábor odehrává zpravidla v blízkých lokalitách, které okolí místa pořádání nabízí. Vždy ráno ve stanovený čas se děti účastníci se příměstských táborů setkávají a odpoledne ve stanovený čas se vracejí domů. Tyto tábory se mohou odehrávat například na koupalištích ve formě plaveckého výcviku, samozřejmě s odborným dozorem. Jinou alternativou je například denní jezdecká škola, příměstský tábor v ZOO, návštěvy

---

²⁴ POLÁŠEK, P. a kol. *Hlavní vedoucí dětských táborů*. Praha: Česká asociace Sport pro všechny, 2007. ISBN 978-80-86586-19-9.

²⁵ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.

okolních památek a muzeí s podobným průběhem po dobu několika dní ve stanoveném čase.

1.3 Osobnost vychovatele v dětském táboře

Průběh a výsledky výchovy ve velké míře závisí na osobnosti vychovatele na dětském táboře. Vychovatelé jsou pedagogičtí pracovníci, kteří pracují ve školních vzdělávacích zařízeních (např. školní klub dětí), v centrech volného času a jiných speciálních výchovných zařízeních. V roli vychovatele působí nejen profesionální pedagogičtí pracovníci, ale i dobrovolní pracovníci (*dobrovolníci*). Ti pak pracují s dětmi v různých oblastech výchovy ve volném čase.²⁶

Zajímavé je, že v rámci různých dětských táborů se k pojmenování vychovatele používají odlišné termíny. Můžeme se mimo výše zmíněného setkat i s označeními *vedoucí*, *vůdce* nebo třeba *animátor*. Zjednodušeně můžeme říci, že se vychovatel na dětském táboře neobejde bez metod animace, z čehož pramení právě pojem *animátor*. Ten se v České republice začal užívat poměrně nedávno, nicméně se brzy stal velmi oblíbeným. Animátor a animace se používají ve smyslu povzbuzování do aktivity a rozveselování dětí, což patří mezi přirozené součásti výchovy ve volném čase.²⁷

Velmi často jsou vychovateli, a dokonce i hlavními táborovými vedoucími, mladí lidé studující na vysoké škole. Existují však také organizace, jejichž animátoři a pomocní animátoři jsou středoškoláky. Mladí lidé tak mají možnost získávat nové znalosti, praktické zkušenosti i dovednosti pro práci s dětmi. Tím vzniká mezi vychovateli a účastníky (dětmi) v porovnání s jinými volnočasovými formami výchovy menší věkový rozdíl. Vlivem této blízkosti věku mladší vychovatel dokáže mnohokrát lépe pochopit dítě a poradit mu. Stejně tak i dítě vnímá a přijímá mladšího vychovatele pozitivněji a je schopné se mu více otevřít a přijmout jeho rady. Právě studenti nejčastěji zastávají úlohu dobrovolníků v oblasti výchovy ve volném čase a obětují svou energii a čas ve prospěch druhých, a to bez nároku na odměnu.

---

²⁶ KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.

²⁷ PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

V procesu výchovy v dětských letních táborech musí vychovatelé disponovat kromě velké míry zodpovědnosti a empatie určitými potřebnými schopnostmi potřebnými pro práci s dětmi, které získávají jejich učením se. Různými metodami, které zahrnují konkrétní postupy a činnosti, se vychovatelé snaží motivovat děti ke hře, poznávání a k práci, zprostředkovat jim nové poznatky a znalosti. Použitím vhodných metod vychovatelé dosahují těchto cílů, avšak musí tyto metody ovládat a především je umět použít v praxi.²⁸ K základním metodám ve výuce patří slovní, názorné a praktické metody.²⁹

Vychovatelé musí mít dobré komunikační schopnosti, prostřednictvím nichž dětem prezentují, vysvětlují jednotlivé činnosti, aktivity. Jde o výměnu informací, díky níž vychovatel poznává názory a postoje dětí. Vychovatelé stimulují zájem dětí o aktivity na táboře. Při rozhovoru mají vychovatelé motivovat děti, působit na jejich city a fantazii, představivost, což v důsledku pozitivně působí na jejich mentální rozvoj. Od vychovatelů se vyžaduje důsledná příprava, aby děti vedli k aktivnímu využití volného času, samostatnému myšlení, rozvíjení osobnosti.³⁰

Za využití názorných metod vychovatelé podporují dětskou představivost. K názorným metodám patří pozorování a demonstrování. Při pozorování musí mít vychovatelé předem naplánováno, jaké předměty budou děti pozorovat. Vychovatelé musí umět upoutat pozornost dětí, proto je nutné, aby pozorované předměty byly pro děti jednoduché, ale co nejzajímavější. Například vychovatelé na dětském táboře mohou zvolit k pozorování stromy. Následně mohou děti pozorovaný objekt přenést na papír, přičemž rozvíjejí další své schopnosti. Demonstrování je metodou, která umožňuje dětem vnímat předměty, materiály. Úkolem vychovatelů je stručně a přesně vysvětlit dětem jednotlivé postupy různých činností. Vychovatelé předvádějí dětem pohybové a pracovní činnosti, například v podobné výtvarných nebo hudebních děl. Od vychovatelů se vyžaduje důkladná příprava, čili musí zkontrolovat pomůcky, nástroje a materiál, které budou využívat při hrách, ale i při celém výchovně vzdělávacím procesu.

---

²⁸ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.

²⁹ ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

³⁰ PELÁNEK, R. *Příručka instruktora zážitkových akcí*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.

Vychovatelé dále vedou děti k samostatné činnosti, osvojení si znalostí, které budou následně při jednotlivých činnostech využívat. Při této metodě se využívají různé pomůcky, materiály, modely, makety apod. Vychovatelé musí umět pracovat s pomůckami, které budou využívat při práci s dětmi. Vychovatelé spolu s dětmi často vykonávají úkoly opakovaně, opakováním si totiž lépe osvojí jednotlivé dovednosti. Například v letním dětském táboře u her s kostkami, s nimiž mohou děti budovat například pyramidy, rozvíjejí své vnímání a myšlení.

Při realizaci výchovy a edukace dětí je důležité zvolit vhodnou motivační metodu. Vychovatelé by měli dokázat motivovat děti, protože motivací se u dětí probudí zájem o aktivity, rozvíjení vnitřní potřeby umět, znát. Vychovatelé často spojují například učivo s příkladem ze života, konkrétně s něčím, co děti zajímá a umožňuje jim to zapojovat se do rozhovoru. Je to jakési zpestření vzdělávacího procesu dětí, kdy se používají různé příklady, hádanky. K motivaci patří i pochvala, povzbuzení od vychovatele. Vychovatelé přitom musí umět děti pochválit i za drobné úspěchy, pokroky, povzbudit je do další práce, která vede k úspěchu. Dětem to napomáhá k jejich pokroku a seberozvoji.

Dobrou metodickou připravenost vychovatel v procesu výchovy a edukace dětí vyjadřuje prezentováním svých poznatků, znalostí, a to jasně, stručně, poutavě. Důležité je, aby vychovatelé dokázali svým výkladem vzbudit u dětí zájem, motivaci k činnostem, které jim jsou zadávány, zároveň však, aby vedli děti k samostatným činnostem, samostatnému myšlení, tvořivosti, které napomáhají ve vývoji osobnosti dětí.

1.4 Metody činností na letním dětském táboře

K dosažení cílů výchovy, které si stanovuje letní dětský tábor, slouží obsah, uplatňované formy a metody práce s účastníky na dětském táboře. Na účastníky na dětském táboře výchovně působí velké množství činností, které jsou nesrovnatelné s jinými formami činností ve volném čase. Dětský tábor využívá pestré a rozmanité metody výchovy, jsou to:

- metoda požadavků a metoda vysvětlování (rozhovor, výklad, beseda);
- metoda přesvědčování (působí na citovou složku osobnosti zejména volbou slov, intonací, sugestivním vlivem osobnosti);
- metoda příkladu (živý nebo zprostředkovaný vzor, shoda mezi slovy a skutky vychovatele);
- metoda cvičení a navykání (smyslem je, aby si dítě na něco zvyklo nebo odvyklo od něčeho, vytváření kulturně-společenských a hygienických návyků);
- metoda kontroly a metoda hodnocení (touto metodou vyjadřujeme svůj souhlas nebo nesouhlas s jednáním dítěte, posuzování chování);
- metoda výchovy skupinou (ovlivňování chování jednotlivců přes skupinu);
- metoda výchovy režimem (režim dne tvoří časově uspořádané činnosti, které se konají pravidelně a cílevědomě);
- metoda výchovy soutěží (motivační a regulační funkce při aktivizaci činnosti žáků individuální nebo skupinovou formou).³¹

Pávková pro výchovu ve volném čase uvádí několik výchovně-vzdělávacích metod možných pro uplatnění na dětském táboře, které můžeme rozdělit:

- slovní metody (např. metoda rozhovoru);
- názorné metody (např. metoda osobního příkladu vedoucího, metody cvičení);
- metody praktických činností (např. metody povzbuzující aktivitu dětí);

---

³¹ KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika Volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorie a v praxi*. Trnava : Typu Universitami Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.

- metody odměn a trestů (např. metoda přirozených následků).³²

Specifickou a typickou pro dětský tábor je metoda zážitkové pedagogiky. Zážitkové učení (strategie) spočívá v záměrném vytváření situací, ve kterých se předpokládá intenzivní prožívání účastníků dětského tábora, a v následné práci táborových vedoucích s těmito zážitky. Zážitky účastníků jsou jakousi zpětnou vazbou pro táborového vedoucího.³³

Všechny tyto metody jsou cestou a způsobem, jak výchovně působit na dítě v dětském táboře. Zde je důležitá správná dramaturgie činností na dětském táboře, tedy dobrý plán aplikování těchto metod a systém motivace dětí, aby si z dětského tábora odnesly co nejvíce nového a pozitivního. Žádná jiná činnost ve volném čase neposkytuje dětem současně tolik možností formování sebe sama jako dětský tábor. Různé pravidelné organizované volnočasové aktivity (např. kroužky, kurzy) totiž obvykle s ohledem na své zaměření rozvíjejí pouze konkrétní dovednosti dítěte. Na druhé straně dětský tábor se svou bohatou metodikou a různorodými činnostmi otevírá dětem možnost najít samy sebe, a dále na sobě všestranně pracovat.

---

³² PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

³³ HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

2 HISTORIE LETNÍCH DĚTSKÝCH TÁBORŮ TEMPO POLNÁ

Pokud je v této souvislosti pojednáváno o letních dětských táborech Tempo Polná, je zapotřebí uvést, že tyto jsou od počátku realizovány konkrétní organizací, a to organizací TEMPO – středisko volného času Polná. Jde o příspěvkovou organizaci města Polná, která svou historii píše již od roku 1958, kdy v Polné byly poprvé položeny základy pro smysluplné trávení volného času dětí a mládeže. Tento koncept byl udržen až do současnosti, přičemž dnes už jsou využívány moderní způsoby pedagogické práce s dětmi a mládeží. Tempo Polná dětem a mládeži nabízí řadu různých programů, čímž jim poskytuje možnosti k aktivnímu trávení volného času. Realizovány jsou proto nejenom zájmové kroužky a kurzy, ale také různé akce, ať již s pravidelnou či jednorázovou frekvencí. Tempo Polná vede též mateřské centrum Stonožka a v neposlední řadě organizuje letní dětské tábory.

Letní dětské tábory realizovalo toto Středisko již od roku 1967, již v době komunistického režimu, kdy organizace fungovala pod názvem *Dům pionýrů a mládeže Valentina Induse*, později po revoluci jako *Dům dětí a mládeže Polná*. V té době bylo důležité u účastníků letního tábora rozvíjet zájmovou činnost. Byly to však nejenom pobytové letní tábory, ale také tábory městské. Mládež sama pomáhala budovat tyto tábory. Od roku 1967 do roku 1988 uskutečňoval Dům pionýrů a mládeže každoročně letní dětské tábory, kdy se jezdilo na stálou základnu do Rohozné u Jihlavy. Každý rok zde mohlo strávit tři týdny více než 200 dětí, členů zájmových kroužků a tehdejších pionýrů. Od roku 1984 začal Dům pionýrů a mládeže spolupracovat s rybářskými kroužky na Zimově rybníku, a to ve formě městských táborů. V posledních třech letech (1984-1986) se jich účastnilo 106 dětí a dospělých. V té době byl program táborů Tempo Polná zaměřen na odbornou zájmovou činnost, byly realizovány brigády za účelem úpravy terénu a ochrany přírody tak, aby se jak děti, tak dospělí mohli věnovat sportu i rekreaci.³⁴

Z dalších zjištění ovšem vyplynulo, že Dům pionýrů a mládeže v Polné již ve školním roce 1958/1959 realizoval první turnus letních dětských táborů. V té době byly označovány jako prázdninové tábory. Prvního tábora se dle dostupných údajů zúčastnilo

---

³⁴ BROŽ, A. a kol. *30 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné 1958-1988*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1988.

25 dětí a mládeže. Konání těchto akcí se osvědčilo, a proto se začaly realizovat každý rok v létě. Pokaždé bylo vybíráno jiné místo s jiným zaměřením, např. u Máchova Březí, ve Velkém Meziříčí, ve Smrčné nad Sázavou, u Žďárských rybníků. Od roku 1967 se začalo jezdit do Rohozné, jak bylo uvedeno výše. Počet účastníků prázdninových táborů se postupně zvyšoval, a dosahoval obvykle více než 60 dětí a mládeže. V létě docházelo k jejich realizaci zpravidla v červenci, případně v prvním týdnu v srpnu. Později po roce 1965 se uskutečňovalo několik turnusů táborů.³⁵ Velmi výhodné bylo, že Dům pionýrů a mládeže získal v roce 1967 stálou základnu pro letní dětské tábory v Rohozné, neboť do té doby tomu tak nebylo, a proto se letní dětské tábory uskutečnily na řadě míst, nejenom, jak bylo výše uvedeno, ale také v Machově Březí, v Rendlíčku, Belfřídě, Ochozu či v Malešově apod. V letech 1958-1966 se letních dětských táborů zúčastnilo celkem 827 dětí a mládeže.³⁶

Od počátku svého vzniku se Tempo Polná, tehdy ještě jako Dům pionýrů a mládeže, zaměřovalo na státní mimoškolní výchovu a vzdělávání, kdy se snažilo pečovat o mladou generaci a dále se podílet na jejím vývoji. Do určité míry lze říci, že podobně se Tempo Polná snaží působit na děti, mládež, ale i dospělé i v současnosti. Vždyť již od svého vzniku v roce 1958 nabízelo toto středisko pravidelnou zájmovou činnost, stejně jako příležitostnou. Od počátku svého vzniku také realizuje různé letní dětské tábory.³⁷ V této činnosti Tempo Polná pokračuje i dnes. Nyní je samozřejmě nabídka letních táborů širší, jde i o příměstské tábory, což je obdoba městských táborů v tehdejší době. Tempo Polná se proto snaží působit na volný čas dětí a mládeže, a tím preventivně působit proti sociálně-patologickým jevům u mladé generace. Současná nabídka letních táborů je velmi široká, organizovány nejsou jenom v České republice, ale také v zahraničí. Je o ně mezi dětmi a mládeží velký zájem, zpravidla bývají obsazeny již na počátku každého kalendářního roku.

---

³⁵ BROŽ, A. a kol. *15 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1973.

³⁶ DŮM PIONÝRŮ A MLÁDEŽE V POLNÉ. *20 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné 1958-1978*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1978.

³⁷ DŮM PIONÝRŮ A MLÁDEŽE V POLNÉ. *25 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné 1958-1983*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1983.

3 HISTORIE LETNÍCH DĚTSKÝCH TÁBORŮ JINÝCH ORGANIZACÍ – JUNÁK

V první polovině 20. století ležela výchova mládeže především v rukou rodičů a školy, přičemž mimoškolní výchova dětí byla upozaděna. Částečně se na výchově podílela také církev nebo tělovýchovné spolky. Začátkem minulého století dominovali hlavně Sokol, DTJ – Dělnická tělocvičná jednota a Katolická tělovýchovná organizace Orel. Sokol nabízel různá prostá a nářadová cvičení, přestože dětem vyhovovaly více vycházky a výlety do blízké přírody, hry na hřištích a dvorech. DTJ měly obdobný program, byly ovšem politickou protiváhou Sokola. Orel doplňoval náboženskou výchovu a činnost mimo církev. Chtěl chránit mládež před pokrokovým Sokolem a levicovou DTJ.

Na počátku 20. století také již existovaly další spolky, které měly menší vliv na děti a mládež. Za zmínku stojí například Klub českých turistů, který podporoval turistiku mládeže zřizováním prázdninových nocleháren. Dále je třeba připomenout Spolek feriální osady, který poskytoval chudým dětem ozdravný prázdninový pobyt, Spolek hasičů a Dorostový odbor Svazu osvětového. Český Yacht Klub v čele s Josefem Rössler-Ořovským organizoval pravidelné několikadenní výpravy plovoucí boudou a různými typy lodí, spojené se stanováním, rybařením a výlety. V církvi se rozvíjela spíše stránka duchovní a fyzický rozvoj dětí byl v pozadí. Městská mládež provozovala například procházky do parku, výlety parníkem či se rozptylovala představeními začínajícího filmu. Jinak byla ponechána bez vedení vlastním hrám a zábavám závislým na prostředí a vyspělosti mladých.³⁸

Jak uvádí Plajner, děti i mládež se sdružovaly v party rodinného typu, ve kterých panovala poměrně vysoká vnitřní kázeň, a v nichž byly starší děti uznávanými vůdci těch mladších. Věnovaly se hrám děděným z pokolení na pokolení, ale i těm novým, zpívaly a bavily se. Život venkovských a maloměstských dětí plynul zvolna a spočíval především v jarním otevírání studánek a lesů, letním koupání a toulkách přírodou, podzimním pouštění draků a pálení bramborové natě a zimním sáňkování a klouzání.³⁹

Mládeži se dostávaly do rukou knihy *Setona*, *Londona*, *Kiplinga* a mnoho dalších. Při jejich četbě se chlapci vydávali vstříc dobrodružstvím alespoň ve své fantazii. A právě

---

³⁸ BŘEČKA, B. *Kronika čs. skautského hnutí*. Brno: Brněnská rada Junáka, 1999.

³⁹ PLAJNER, R. *Úsvit českého junáctví*. Praha: Junácká edice, 1992. ISBN 80- 85209-25-X.

v této době se začaly objevovat zmínky o skautingu i u nás. V roce 1909 vyšel v Německu překlad *Baden-Powellovy* příručky *Scouting for Boys*. Dílo překladatele a vojenského lékaře *Alexandra Liona Das Pfadfinderbuch* bylo podpořeno vojenskými kruhy, protože tyto chtěly do škol zavést předvojenskou výchovu pod vedením armády. V Rakousko-Uhersku byla kniha ministerstvem kultury a vyučování zařazena do osnov pro tělocvik a hry na středních školách ještě před prázdninami roku 1911.⁴⁰

Na přelomu let 1911-1912 se začaly vést spory o tom, kdo první začal v Čechách skauting propagovat a organizovat. Jednalo se především o tyto muže: *František Smotlacha*, *Miloš Seifert*, *František Hofmeister* a *Antonín B. Svojsík*. *František Smotlacha*, profesor přírodopisu a tělocviku na Karlově univerzitě a na české technice v Praze, se hlásil o prvenství v zavádění a praktickém provádění táboření. Programem jeho táborů bylo přenocování a stravování se v přírodě a studium přírody. Dalšími, kdo se hlásili o své zásluhy, byla trojice učitelů z berounského gymnázia *Seifert*, *Maixner* a *Pakosta*. Ti vytvořili první četu skautů – junáků, se kterými se konal praktický výcvik. Těmi největšími rivaly však byli *F. Hofmeister* a *A. B. Svojsík*. *Svojsík* již na jaře v roce 1911 pokusně skautoval, sestavil pokusnou družinu z žáků reálky a pořádal s ní výpravy. *Hofmeister* ve stejném období vytvořil první skautskou kolonii v Čechách. Významným propagátorem a organizátorem byl také *Jan Hořejší*, který již před prázdninami se svými studenty podnikl výlety, kde zkoušel skautské prvky, doporučované novými osnovami tělocviku, a o prázdninách již tábořil se studenty v družinové soustavě.⁴¹

Svojsík si přál, aby byl skauting zaveden do Sokola jako nový systém výchovy mládeže. Konzervativní vedení Sokola tento návrh ale nepřijalo a skauting byl odmítnut. Přestože *Svojsík* převzal některé prvky výchovy mládeže od *Baden-Powella*, a stejně tak i *Setona*, chtěl, aby nová instituce měla typický český název. Inspiraci hledal u hrdinných Chodů, ale nakonec se rozhodl pro název Junák, který mu navrhl zemský školní inspektor *F. Bílý*, příznivec skautingu.⁴²

Jak uvádí *Šantora a kol.*, po zrodu skautingu dozněla i nutnost spolkové symboliky. Symbolem Junáka byla *Alšova* hlava chodského psa z roku 1912, vlajka nebyla přesně definována, proto byla bílá. Vydány byly legitimace a byly zavedeny první členské

---

⁴⁰ ŠANTORA, R. a kol. *Skautské stolení*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

⁴¹ PLAJNER, R. *Úsvit českého junáctví*. Praha: Junácká edice, 1992. ISBN 80-85209-25-X.

⁴² SVOBODA, M. *Hledání zaváté stezky*. Praha: LEPREZ, 1994. ISBN 80-900821-8-1.

odznaky, které měly tvar rovnoramenného trojúhelníku, uprostřed byla atletická postava junáka se sokolem u boku a text Junák – český skaut. Tento odznak měl tři varianty: vůdcovský (zlatý), prvotřídní (stříbrný) a druhotřídní (bronzový). Od roku 1912 začal s vodáckým výcvikem v družině Bobrů pražské Dvojky sportovec *Josef Rössler-Ořovský*, který dal vzniknout vodnímu skautingu.⁴³

Svojsík pořádal přednášky o skautingu v některých městech, a tak vznikly první oddíly i mimo Prahu, například v Třebechovicích, Jičíně, Domažlicích, Hradci Králové, Poděbradech apod. Oddíly již v roce 1913 tábořily ve svých letních táborech. *Svoboda* uvádí: „V září 1913 uspořádal *Svojsík* první veřejný tábor na Císařském ostrově, kde byly divákům předvedeny stany s dřevěnými podsadami, postelemi, stolkem a lavicí“.⁴⁴ Pomalu se začala nedůvěra veřejnosti k novému hnutí vytrácet a junáků začalo přibývat.

V roce 1923 byla zahájena první československá lesní škola představující kurz pro vůdce. Došlo k úspěšnému sjednocování a do Svazu se vrátily některé odštěpené organizace. Byla zřízena územní síť okresní, župní a zemské organizace. Celé hnutí se rozvinulo v plné šíři. Dospělí členové byli organizováni v klubech oldskautů a oldskautek. Vznikaly i kluby táborníků s dětmi (rodinný skauting). Každým rokem byly pořádány sportovní a skautské soutěže o nejlepší oddíl Svazu. Pravidelným vyvrcholením celoroční činnosti junáckého výcviku v oddílech byly letní tábory. Členové si tábor sami museli postavit a sami se o sebe celkově postarat. V tomto období pronikla junácká myšlenka do všech koutů republiky. V roce 1924 uspořádal Svaz v Královské oboře (Stromovce) v Praze Velké junácké tábory spojené se sportovními soutěžemi junáků a skauetek. Také v tomto roce se konalo světové skautské *Jamboree* v Kodani, kterého se účastnilo i několik českých skautů. O čtyři roky později v Liverpoolu již byl vybudován samostatný československý tábor. V období světové hospodářské krize činnost Svazu stále pokračovala dál.⁴⁵

Každý oddíl Junáka organizoval své letní dětské tábory. Např. Junák v Žamberku začal tyto tábory uskutečňovat od června roku 1948. V té době zde vznikla „smečka vlčat“. Letní tábor byl rozdělen na části, vlčata a mladší skauti jeli se střediskem na tábor pod Králický Sněžník a starší skauti jeli na putovní cyklistický tábor na Slovensko. Při

---

⁴³ ŠANTORA, R. a kol. *Skautské stolení*. Praha: Junák – svaz skautů a skauetek ČR, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

⁴⁴ SVOBODA, M. *Hledání zaváté stezky*. Praha: LEPREZ, 1994. ISBN 80-900821-8-1, s. 16.

⁴⁵ Tamtéž.

oddílovém táboráku se křtil první oddílový totem, který byl věnován družinou Rysů. Podzim a konec roku proběhl v přípravách na zimu. Na počátku roku 1949 se rozhodovalo o registraci nových chlapců do 15 let věku. Starší měli vstoupit do Svazu České Mládeže, jinak nesměli být nadále v Junáku. Od jara se připravoval oddíl na tábor, který se konal nedaleko Zemské brány. Na táborák se přišlo podívat z okolních táborů i z vesnice okolo 250 lidí.

4 VÝCHODISKA PRO ANALÝZU PRÁCE

V dalších kapitolách bude poukázáno na to, jak probíhá práce v dětských letních táborech a v institucích, které je organizují (těmi jsou pro tuto práci chápány Tempo Polná a Junák, jimž byl věnován prostor v předcházejících dvou kapitolách). Je zapotřebí shrnout, jak tyto dvě organizace uskutečňují činnost dětských letních táborů, ale také činnost volného času dětí, vyhodnotit, jak je s dětmi pracováno, z pohledu jednotlivých pracovníků táborů. Zjišťováno bude také, jak je přistupováno ke vzdělávání a výchově vedoucích a instruktorů v těchto organizacích.

4.1 Cíl letních dětských táborů

Jak již vyplynulo z úvodu této bakalářské práce, k naplnění efektivitu letního dětského tábora je nutné mít k dispozici skutečně kvalifikované pracovníky a dobrovolníky, kteří povedou tábor tak, aby si z něj skutečně děti odnesly to, co mají, z čeho budou moci čerpat i v dalších měsících poté, co již letní dětský tábor skončí. Je proto důležité pro následnou analýzu stanovit, jaké jsou cíle letních dětských táborů. Na tomto podkladě jsou následně stanoveny cíle dalšího vzdělávání vedoucích a instruktorů (viz další podkapitoly).

Letní dětský tábor poskytuje dětem a mládeži mnohostranný rozvoj osobnosti, zábavu a odpočinek. Na rozdíl od rekreačního pobytu je na prvním místě výchovné poslání, které vychází z jeho funkcí. V první řadě jde o rozvíjení kompetencí dětí, kultivování a uspokojování zájmů a potřeb, odkrývání schopností a nadání, formování žádoucích postojů a morálních vlastností. Prostřednictvím pestrých a zajímavých činností jsou pak děti motivovány k hodnotnému využívání volného času, k získávání nových znalostí, dovedností a návyků, a tím i k rozvoji poznávacích procesů.

Tyto cíle letního dětského tábora jsou dosahovány na základě efektivního sestavení programové náplně tábora. Ta má sloužit k prohloubení pozitivních společensko-morálních vlastností, k posílení charakterových vlastností, k vytvoření a upevnění kladného vztahu k práci, a v neposlední řadě i ke zdokonalení fyzické zdatnosti. Cílevědomě rozložený čas jednotlivých činností má zamezit přetížení sil, ale také zajistit pestrou táborovou činnost, zabránit nudě a nezájmu. Důležité je zapojit nejen do programu, ale i do celé jeho přípravy všechny účastníky.

V této souvislosti je také na místě zmínit důležitou pomůcku, a to rámcový program, bez něhož by nebylo možné připravit zajímavou a kvalitní výplň času na konkrétním letním dětském táboře. Před zpracováním rámcového programu musí vedoucí letního dětského tábora znát následující skutečnosti:

- v jakém termínu se bude letní dětský tábor odehrávat a kolik dní celkem bude daný turnus trvat;
- kolik dětí se ho zúčastní;
- kolik animátorů (instruktorů) se bude v daném turnusu letního dětského tábora nacházet (právě tito animátoři jsou pro realizaci letního dětského tábora stěžejní, o to důležitější je věnovat se jejich přípravě a zejména dalšímu vzdělávání).

Rámcový program je představován tabulkou, která přehledným způsobem hovoří o připravované činnosti dětí během všech táborových dní. Je rozdělena na čtyři sloupce: den, čas, program letního dětského tábora, podrobný rozpis skupinové činnosti, který se koná dopoledne, odpoledne a večer. Musí mít tolik řádků, kolik dní bude trvat tábor. Do jednotlivých rubrik jsou vpisované hry, soutěže, zábavné večery, výlety, ...

4.2 Tým pracovníků na letních dětských táborech

Táborový tým kromě zdravotníka a instruktora (animátora) sestává ještě z hlavního vedoucího a oddílových vedoucích. Počet oddílových vedoucích se přizpůsobuje velikosti letního dětského tábora, resp. počtu dětí. Ideální je, pokud se v týmu ještě nachází alespoň jeden kulturně-sportovní vedoucí a jeden až dva praktikanti, protože představují značnou posilu především při organizování středně velkých a velkých táborů. Stejně jako v jiných oblastech běžného života, tak i v táborové oblasti nacházíme určitou hierarchii. Pro animátora není nezbytností projít všemi stupni, ale zkušenosti, které získá na jednotlivých pozicích, nenahradí pouhé teoretické poznatky.

Animátor praktikant (někde se označuje také jako instruktor)

Je alespoň šestnáctiletý, ale protože mnohdy ještě není plnoletý, nedisponuje trestně-právní odpovědností za svěřené děti. Je přidělen k jednomu z vedoucích, kterému se stává obrazně řečeno „pravou rukou“, ale především od něj získává cenné zkušenosti a rady. Tato pozice je neocenitelným přínosem. V první řadě tento post dává možnost poznání animátorské práce na letním dětském táboře se vším, co obnáší. Přestože má instruktor stejné pravomoci jako vedoucí z pohledu autority, je jeho postavení mírně odlišné – vystupuje spíše v roli staršího sourozence než rodiče. V týmu má rovnocenné postavení s ostatními animátory. Účastní se aktivit a přípravy programu, získává zkušenosti v oblastech motivační práce či bezpečnostních opatření. Kromě možnosti získání neocenitelných zkušeností od starších animátorů a vyzkoušení si této činnosti, otevírá se zde prostor pro samotného mladého animátora nejen k vlastní seberealizaci, ale i k sebeobjevování a testování svých schopností i možností, a zároveň i pro něj samotného je to zkouška směřování budoucnosti v této oblasti.

Poznání „co všechno obnáší místo vedoucího v letním dětském táboře“ je usnadňujícím prvkem jednak při samotné animátorské práci a jednak i preventivním prvkem z pohledu vyhoření na této pozici. Práce v letním táboře se častokrát projevuje stavem fyzického, duševního a emocionálního vyčerpání. Lze tedy konstatovat, že tento stupeň (který se mnohdy přeskakuje) vytváří prostor pro výchovu budoucího animátora – vedoucího.

Animátor vedoucí (oddílový vedoucí)

Z právního hlediska stačí splňovat věkovou hranici 18 let a nutnost proškolení v oblasti bezpečnostních a zdravotních rizik. Jiné kvalifikační ani osobnostní požadavky pro tuto pozici nejsou dány, což je častokrát na škodu pro samotné děti a mládež. V tomto lze spatřovat prostor pro zavedení proškolení alespoň minimálních znalostí z pedagogiky volného času, vývojové psychologie a komunikace. Proškolení animátora letního tábora by dle autora této práce mělo být zaměřeno na sedm základních okruhů:

- základní pojmy z pedagogiky a psychologie, věkové a individuální zvláštnosti, osobnost vedoucího – animátora, principy řízení;
- motivace k činnosti, plánování a hodnocení;
- didaktické zásady činnosti, metodika přírodovědných, turistických a eticko-výchovných činností;
- základní zásady pobytu v přírodě;
- organizační příprava letního dětského tábora, legislativní normy;
- obsahová příprava letního tábora;
- bezpečnost a ochrana zdraví při práci s dětmi, základy první pomoci.

Vedoucí má svěřen určitý počet dětí a v první řadě odpovídá za zdraví a bezpečnost dětí ve svém oddílu, v jehož rámci realizuje individuální program.

Hlavní animátor (hlavní vedoucí letního dětského tábora)

Tuto pozici z části dobře vystihuje i novodobý termín přenesený z francouzštiny „*multiplikátor*“, ve volném překladu „*násobitel*“, tedy ten, kdo získanou zkušenost přenáší na ostatní. V hierarchickém žebříčku se jedná o nejvyšší a zároveň o nejzodpovědnější post. Na rozdíl od oddílových vedoucích odpovídá za zdraví a bezpečnost všech účastníků tábora (včetně vedoucích), za přípravu a realizaci celého programu tábora, za jeho fungování a chod. Je lídrem tábora, takže by měl mít největší zkušenosti a znalosti nejenom ohledně plánování, organizování, zabezpečení, bezpečnosti a jiných předpisů, ale měl by zvládat i komunikaci, řešení konfliktů apod. Oddíloví vedoucí v něm nacházejí nejen řídicího pracovníka, ale i učitele, který jim umí poradit, pomoci a inspirovat je v práci s dětmi.

Tato pozice je nejvíce náročná nejen na znalosti a zkušenosti, ale i na samotnou psychiku animátora. Hlavní vedoucí je pod velkým tlakem odpovědnosti, vystaven nepřebornému množství stresových situací vznikajících během samotného pobytu i z obav o zdraví a bezpečnost všech zúčastněných. Nutno zmínit i odpovědnost za organizační zajištění programu a intervizi s vedoucími, což může představovat velmi tenkou hranici syndromu vyhoření.

5 METODY SBĚRU INFORMACÍ O ČINNOSTI VYBRANÝCH ORGANIZACÍ

Jak vyplynulo z předchozích kapitol, zejména z úvodu této bakalářské práce, hlavní pozornost je věnována organizaci letních dětských táborů Tempo Polná v návaznosti na vzdělávání a výchovu instruktorů a vedoucích těchto letních dětských táborů. S ohledem na skutečnost, že je práce pojímána jako především teoretická, není v její další části řešena daná problematika žádným dotazníkovým šetřením. I přes tuto skutečnost, však bakalářská práce přinese velmi cenné informace i z toho důvodu, že této problematice není v literatuře, zejména české, věnována dostatečná pozornost.

Práce nejprve vyžadovala shromáždit dostatek literatury, a tím i teoretických poznatků, týkajících se volného času a pořádání letních dětských táborů. V tomto smyslu nebylo problém aplikovat vhodné literární zdroje. Nedostatek zdrojů se spíše týká organizace samotných letních dětských táborů a zejména toho, jak má vypadat vzdělávání a výchova instruktorů a vedoucích na těchto letních táborech, na jaké kompetence se při vzdělávání zaměřit atd. Proto se za metody sběru dat považuje nejenom analýza sekundárních zdrojů dat ve smyslu získaných interních materiálů od organizátorů letních dětských táborů Tempo Polná, ale také shromáždění vlastních poznatků a zkušeností v této oblasti.

Aplikovanými metodami je dále komparace, která je chápána jako srovnávání dvou a více jevů. V tomto případě byly nashromážděny informace v dané oblasti (viz výše), nejenom týkající se organizace Tempo Polná, ale také instituce Junák Polná (skauting), a dle získaných informací bylo porovnáváno nejenom to, jak se obě organizace vyvíjely v minulosti, ale také, jakým činnostem se v současnosti věnují, jaké jsou rozdíly v organizaci letních dětských táborů a jakým způsobem vychovávají a vzdělávají svoje instruktory a vedoucí (zda vůbec nějaké vzdělávání probíhá, pokud ano, jakým způsobem, na jaké oblasti je kladen důraz apod.).

6 METODY HODNOCENÍ PRŮBĚHU PRÁCE A VÝSLEDKU ČINNOSTI VYBRANÝCH ORGANIZACÍ

Tato kapitola má již mírně praktický charakter. Je totiž poukázáno, na základě vlastních zkušeností, jak probíhá práce animátorů a vedoucích na letních dětských táborech, specificky pak na táborech organizace Tempo Polná a Junák. Letních dětských táborů pořádaných Tempo Polná se autor jako dítě a následně vedoucí účastnil již od roku 1982 a prošel si tak „životem na táboře“ o malého dítěte, které přijíždí na tábor plně očekávání, přes teenegera, který na táboře prožije první lásky, instruktora, který se učí od svých vedoucích až po oddílového vedoucího, který nabyté zkušenosti předává dále mladším kolegům. V tuto chvíli, kdy se rozhodl činnost vedoucího ukončit, nastává pravá doba pro retrospektivu a zpětné zhodnocení a zejména využití nabytých zkušeností pro dosažení účelu srovnání mezi organizacemi. Autor detailně zná organizaci činnosti na táborech Tempo Polná a tyto znalosti a zkušenosti porovná se poznatky o činnosti spolku Junák, které získal studiem odborných podkladů.

Na základě srovnávacích metod nám tyto skutečnosti nám následně pomohou zjistit, na jaké oblasti by mělo být vzdělávání vedoucích a instruktorů letních dětských táborů zaměřeno a tato očekávání konfrontovat s realitou výše uváděných organizací.

6.1 Práce instruktorů a vedoucích na letních dětských táborech

Žádný dětský tábor se neobejde bez programu, který je nosným prvkem pro realizaci a vytvoření zájmu dětí a mladých lidí účastnit se letního dětského tábora. Tento program je třeba naanimovat, tzn. oduševnit. Z tohoto důvodu je na letních dětských táborech důležitá osoba instruktora neboli animátora.

Pokud se zabýváme volným časem a výchovou, právě tato činnost poskytuje ideální prostor výchovy ve volném čase dětí. Příprava programu není jen záležitostí hlavního vedoucího, ale je žádoucí, aby se přípravy účastnil celý tým. Vždyť v konečném důsledku jsou to právě vedoucí a animátoři, kteří tento program musí realizovat společně s dětmi.

Tábor je prostorem, kde dětem můžeme nabídnout činnosti nejrůznějšího zaměření. Základem pro dobrý táborový program jsou: pohyb (sporty, túra, vycházky aj.), tvořivost (aktivity literární, hudební, výtvarné či jiné), poznávání a dobrodružství, a samozřejmě odpočinek a zábava (diskotéka, karneval apod.). Alfou a omegou programu je zodpovězení si otázky: „Co je pro dítě přirozené a po čem dítě touží?“ Odpověď nacházíme ve sdružování, ve hře, a samozřejmě v touze něco zajímavého zažít. Tato forma je pro všechny věkové skupiny stejná, mění se pouze obsah s přihlédnutím k věku.

Animovat, a hlavně zrealizovat program není tak snadné, jak by se mohlo na první pohled zdát. Aby jakákoli táborová činnost proběhla bez obtíží a přirozeně, je potřebná nejen metodická znalost daných druhů činností, ale především dobrá organizace ze strany hlavního vedoucího a celého týmu. Na jedné straně stojí samotná animační činnost, na straně druhé jsou to animátoři – realizátoři.

Jak tedy udělat dobrý program? V první řadě sestavit dobrý tým. Jen animátor, který je sám namotivovaný, dokáže motivovat ostatní. Proto je důležité, aby při plánování programových činností spolupracovali všichni vedoucí, aby úkoly rozdělovali týmově a určovala se i odpovědnost za danou činnost. Jen naplánování, rozdělení úkolů a sehranost týmu dokáží předložit dětem činnost tak, že si neuvědomí žádnou organizaci programu. Přijmou jen informaci, co, kde a kdy se bude dít.

Zážitky dítěte z každého tábora jsou tvořeny mnoha prvky, které spolu vytvářejí celkový dojem dítěte z tábora. Největší počet zážitků si přitom každé dítě odnáší především z her, které hraje společně s ostatními, poznává v jejich rámci nové lidi, a často i samo sebe.

Při tvorbě programu na táboře je důležité se snažit o to, aby byla co největší část dne každého dítěte vyplněna různými aktivitami, a to hned z několika důvodů. Prvním a nejdůležitějším faktem je skutečnost, že dítě má na letním dětském táboře zažít věci, na které bude ještě dlouho vzpomínat. Je sice dobré, když si děti v táboře mohou zahrát fotbal nebo různé deskové hry, ale udělat z těchto her nosnou myšlenku tábora se nejvíce zcela nejlepším řešením. Navíc tyto hry si děti mohou zahrát téměř kdekoli a s kýmkoliv. Právě proto je třeba dětem jako účastníkům letních dětských táborů nabídnout hry, ve kterých mohou zažít něco odlišného od světa mimo tábory, převtělit se na chvíli do pozice někoho jiného nebo se dostat do situace pro ně nezvyklé.

Začíná to například hned první den, kdy se na seznamovacích hrách postupně přechází od obligatorního „Jmenuji se Martin, mám dva psy a dokážu si olíznout loket“, po divoké honění každého, jehož jméno začíná na „T“ a vyzouvání jeho pravé boty. Pravděpodobnější se totiž jeví, že chlapci budou raději vzpomínat na to, jak si hráli na středověké rytíře a v ringu bojovali na život a na smrt než na turnaj ve volejbalu. To samé platí pro dívky, které si raději vzpomenu na to, jak měly možnost zorganizovat módní přehlídku s nimi v hlavních rolích, než na psaní pohlednic domů. Rovněž různé noční hry, ať už je to chytání únosců, kdy děti musí v noci osvobodit svého uneseného kamaráda, nebo cesta po lesní cestě, kde na ně vyskakují různé pohádkové bytosti, bývají pro děti chvilkami, na které budou ještě dlouho vzpomínat.

Velmi silným momentem v táborových hrách je také například zakončování celotáborových soutěží, kdy v poslední den propukne radost vítězů a nejednou se objeví slzy v očích těch, kterým první místo uniklo jen o pár bodů. Toto jsou jen některé příklady toho, jak se dají vytvořit vzpomínky, na které se velmi těžko zapomíná.

Zážitky, které letní dětský tábor nabízí, působí na děti individuálně. Nenajdeme dvě děti, které by stejný zážitek prožívaly stejně. Kromě toho navozené zážitky na táboře se odlišují od zážitků běžného dne a přinášejí pro dítě nejen sebepoznání, ale také sociální vztahy, a navíc přispívají k psychické odolnosti a zvyšují i sebedůvěru dítěte.

Druhým, ale v žádném případě nezanedbatelným faktem je, že dítě, kterému vedoucí nevymyslí program, si jej vymyslí samo. Nejčastěji jsou to známé hry, jako např. klouzání po zábradlí z druhého patra, různé bojové hry s vidličkami a holemi, běžecké soutěže dolů po schodech, nebo závody v pojídání co největšího množství sladkostí. Tyto dětské hry

však bohužel většinou končí přivoláním zdravotníka, který s obvazy, dlahami a dezinfekčními prostředky utíká k plačícímu dítěti s rozbitým kolenem.

Táborový program dětem nabízí ještě další možnosti. Tak jako dospělí, i každé dítě potřebuje odpočinek. Částečně je to důsledek školního systému, ale vychází to i z aktivního mimoškolního života dítěte. Dobře je to vidět na prvních letních turnusech, kam děti přicházejí často doslova vyčerpané. K hrám přistupují pasivněji a přimět je k nějaké tvůrčí aktivitě je těžší. Celý rok se děti mentálně unavují ve vzdělávacích institucích, fyzicky pak během různých pravidelných sportovních aktivit a kroužků. Děti jsou během školního roku často vystresované, proto je třeba jim dopřát odpočinek a umožnit jim regeneraci sil.

V době, kdy děti tráví „to málo svého volného času“ u televize a počítače, je důležité, aby se naučily komunikovat s vrstevníky a uměly si hledat kamarády. Letní dětský tábor je ideálním místem pro takové setkávání a místem k nalezení přátel. Některá takto získaná přátelství mohou vydržet celé roky.

Mezi benefity letních táborů dále patří jejich prostředí, kterým zpravidla bývá příroda. Ta je důležitá hlavně pro děti z městského prostředí. Tábor dává možnost alespoň na pár dní uniknout smogu a hluku. Táborový program také nabízí ideální možnost pro získávání zkušeností. I když na každém táboře se o děti starají vedoucí, dítě musí mnoho problémů řešit samo. Pokud například má problém si uklidit (ať už to nedokáže, nebo nechce), kamarádi z pokoje mu v tom pomohou, aby nedostali za nepořádek málo bodů. Vždyť, kdo by nechtěl vyhrát pěknou cenu za pořádek? Děti si během letního tábora osvojí také mnoho dovedností. Nejvíce zřejmě během her. Právě hry slouží dětem jako simulace reality, na jejímž základě se učí zvládat reálné situace. Proto je v táboře důležitý program. Program tábora pro děti by měl být širokou paletou aktivit, umožňujících získávat zážitky a životní zkušenosti. Ať je již táborový program jakýkoliv, je třeba pamatovat na to, že kostra každého dobrého programu vychází ze zážitku, hry a vzájemného sdružování.

6.2 Činnost letních dětských táborů a dalších aktivit v organizaci

Tempo Polná

Pro činnost každého letního dětského tábora Tempo Polná je osobnost instruktorů (animátorů) neodmyslitelná, již z toho důvodu, že děti a mládež s nimi bývají na táborech v každodenním kontaktu. Proto musí umět řešit každodenní situace všech účastníků tábora, kteří jsou jim svěřeni. Schopnost efektivně tyto situace řešit však předpokládá jisté vědomosti z pedagogické oblasti.

V neziskových organizacích tvoří většinu animátorů studenti vysokých škol, kteří ne vždy mají znalosti z oblasti práce s dětmi a mládeží. Z tohoto důvodu organizace Tempo Polná organizuje vlastní školení pod vedením vystudovaných pedagogů, ale mnohdy ani tato školení nedokážou zajistit přijatelný stupeň znalostí a schopností, potřebných k efektivní práci s dětmi a mládeží.

Tento čas bychom mohli určit jako čas přípravy pro animátory k získání schopností potřebných pro vedení a realizaci táborů. Z osobní zkušenosti, kdy jsem mohl zažít řadu instruktorů na letních dětských táborech Tempo Polná, mohu poukázat na fakt, že toto Středisko vede své nezletilé dětské návštěvníky a během let je „připravují“ na budoucí působení animátora. Sledováním jsem tak došel k tomu, že je zde aplikován princip tzv. zaškolování si vlastních lidí, tedy budoucích animátorů. Navzdory všem těmto faktorům je však zapotřebí i jiné vzdělání v této oblasti. Roste tedy potřeba pořádat školení, kde by bylo možné uskutečnit spravedlivý výběr vhodných budoucích instruktorů.

Instruktory jsou na letních dětských táborech většinou studenti pedagogických oborů. Tempo Polná si totiž uvědomuje nutnost zajištění efektivní práce s dětmi a mládeží, a proto v posledních letech na této podmínce trvá. Ačkoliv instruktorem může být jakákoliv osoba ve věku nad 16 let, zpravidla to bývají studenti vysokých škol ve věku 19-24 let. V tomto věkovém rozmezí bývá přibližně 90 % všech instruktorů v posledních 5 letech všech turnusů letních dětských táborů. Vedoucí dětských táborů jsou často jak přímo zaměstnanci Tempo Polná, kteří se dlouhodobě věnují aktivitám volného času s dětmi a mládeží, tak to bývají i další externí zaměstnanci, s nimiž však spolupracují delší dobu. Podmínkou je vždy, aby se jednalo o člověka s delší praxí v oboru a aby šlo o člověka staršího, nejméně ve věku 25 let. V praxi to však v 85 % případů bývají zkušenější lidé nad 30 let.

6.3 Činnost letních dětských táborů a dalších aktivit v organizaci Junák

Skautský program zahrnuje všechnu činnost prováděnou mladými lidmi ve skautingu. Program musí být chápán jako jednotný celek, jako vzestupná cesta, kterou uspokojíme potřebu postupného a harmonického rozvoje mladých lidí. Musí být podnětný, aby zaujal ty, pro které je určen. Ve skautském programu jsou konkrétně vyjádřeny prvky skautské metody, která je definována jako soustava postupné sebevýchovy pomocí slibu a zákona, učení aktivní činností, malých skupin, v nichž si sami mladí lidé uvědomují a přijímají odpovědnost a cvičí se v sebeovládání zaměřeném k upevňování charakteru, a postupných podnětných programů, které jsou založeny na zájmech účastníků – hry, užitečné dovednosti, služba obci, styk s přírodou.⁴⁶

Na počátku 21. století se začalo ve velké míře poukazovat na pokles členské základny, kterou bylo nutné začít řešit. Například v časopise *Skauting* číslo 7/2004 je uveřejněn článek s názvem *Proč a jak*. Napsal ho Vladimír Tomek, bývalý vůdce pražského střediska 45, který se v něm zamýšlí nad výchovným procesem skautingu, který by měl být úspěšný. Poukazuje na to, že skautská činnost nemá u mladých lidí rozvíjet jenom kladné hodnoty, ale že skauting musí být přitažlivý a mít pro mládež patřičný význam. Tomek psal o tom, že je potřeba začít se změnou skautského programu ve smyslu změny k lepšímu. Sami skauti by se měli dát do této práce co nejdříve. Autor přispívá svým návrhem na program, doporučuje hledat inspiraci ve starých příručkách vydaných v počátcích skautingu (některé nápady na skautskou činnost od Setona) a poukazuje na náměty pro skautskou činnost Irského skautského svazu. Potřeba změny výchovného programu vyplynula z dokumentu *Charta českého skautingu 2005*, která byla přijata na XI. valném sněmu v Třebíči roku 2005. Tento dokument ukotvil neměnné základy, na nichž Junák stojí, a otevřel cesty pro změny programu. Ty se začaly velmi rychle uskutečňovat pod názvem *Nový výchovný program* a přinesly zásadní proměnu skautského programu pro všechny věkové kategorie.

Celý nový program je vlastně zpracován do *Skautské stezky*, která je základní příručkou pro skauty a skautky. Nový program přináší změnu v tom, že má pomáhat v osobním rozvoji dítěte a mládeže a představuje nabídku aktivit vedoucích k výchovným cílům.

---

⁴⁶ BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I*. Liberec: Skauting, 1992. S. 21, 23. ISBN 80-85421-04-6.

Výchovné cíle v původním programu nebyly stanoveny. Nově se objevují kompetence představující soubor schopností, dovedností, znalostí a postojů, které se vztahují k určité oblasti – duchovní, psychologická, manažerská, environmentální a praktické dovednosti.

Tyto kompetence jsou rozpracovány do jednotlivých výchovných cílů pro jednotlivé věkové kategorie, které se také změnily. Vznikla nově skupina předškoláků, dále jsou to vlčata a světlušky, mladší a starší skauti a skautky, starší a mladší roveři a rangers. Stezka byla v původním programu postavena především na znalostech. Nová stezka vychází z kompetencí. Je vytvořena velmi poutavě, je hodně barevná, má kvalitní grafiku, obsahuje nálepky a jiné atraktivy.

V novém programu se pevně vytýčil výchovný cíl Svojsíkova závodu, upravil se jeho základní popis. Ten původní měl již zastaralé prvky, které nebylo možné zcela aplikovat na dnešní mládež. V novém programu se připravila aktualizovaná metodická podpora pro vůdce, která dříve chyběla. Byla vytvořena metodika k rozměrům programu, k jednotlivým oblastem, ke společným nástrojům, k věkovým nástrojům – Družinový systém, Svojsíkův závod, Skautská stezka, Stezka a symbolický rámec vlčat a světlušek, Předškoláci, Rovering.

Pro vedoucí a rádce byly vytvořeny handbooky – Rádcovský zápisník, Vedu skautský oddíl, Vedu smečku vlčat/roj světlušek, Vedu roverský kmen a handbooky pro nováčky – Nováček vlčat/světlušek/čolka a žabky, ... Také základní handbooky pro členy – Vlčácký/Světlušácký zápisník, Lodní knížka, Skautský zápisník, Vodácký zápisník. Dříve se používal Skautský zápisník, vedla se Oddílová kronika, která dnes už bývá z psané papírové formy někdy nahrazena pouze verzí psanou na počítači.

Nově byl ve výchovném programu vytvořen Roverský program, který jasně vymezuje hlavní body a jejich náplň: nováček, oddíl, výzvy, projekty, zahraniční aktivity, kurzy a celostátní akce, závody a soutěže, odborky, průvodce, kmen, rovernet. V závěru se dá říci, že nový výchovný program je provázaný. Navazují na sebe stezka, odborky, zkoušky, projekty a časopisy, doplňují se a navzájem na sebe odkazují.

Pro organizaci Junák je zcela specifická struktura základní organizační jednotky – střediska, což se výrazně odlišuje od Tempo Polná, jak o tom bylo hovořeno v předcházející kapitole. Středisko jedná svým jménem od svého vzniku a má vlastní právní subjektivitu. Sdružuje individuální členy Junáka seskupené do oddílů, jejichž počet je minimálně 3. Bývá v něm smečka vlčat, oddíly skautů a kmen roverů nebo roj

včeliček, oddíly skautek a rangers. V čele střediska stojí vůdce střediska a zástupce vůdce střediska. Středisko vede volená středisková rada. Oddíl se skládá z několika družin v rozmezí 3 až 4, obvykle sdružuje 20 až 30 skautů či skautek. Družina je základním článkem výchovy, mívá 5 až 8 členů. Družinu vede rádce a jeho podrádce.⁴⁷

Po roce 1989 se organizace Junák snažila své vůdce a zástupce vůdce „vzdělávat“, aby mohli poskytovat jakousi přirozenou autoritu všem junákům ve všech věkových kategoriích. Bylo však zapotřebí, aby měli určité poznatky, které by mohli svým „svěřencům“ předávat a vychovávat je také v rámci letních dětských táborů. Začalo se hned s rádcovským kurzem a skautským programem. Mladé junáky se snažili rádcové vést tak, aby byli hodni svých předchůdců, kteří trpěli v komunistických žalářích, byli jim vzorem junáctví, chlapství a vlastenectví. Začalo se s přípravami na střediskový tábor, který se konal 8 dní ve Strážné u Štítů, kde se opět skládali první nováčkovské zkoušky a sliby.

Kromě toho, že na letních dětských táborech, které realizuje organizace Junák, stojí v jeho čele vůdce dané organizační jednotky, tak se jich účastní i řada různých dobrovolníků – dospělých, ale mnohdy již studentů na středních a vysokých školách, kterým nebylo ještě ani 18 let. Je proto důležité, a to si i Junák dal jako podmínku pro instruktory letních dětských táborů, aby uměli základy první pomoci, pokud by se dětem něco stalo. Vůdcem dané organizační jednotky Junáku se však stává starší osoba, mnohdy ta, která prošla celým Junákem, a proto i mladší Junáci k takové osobě vedoucího více vzhlížejí. To je pro tuto organizaci prioritní. Vychovávat si své budoucí vedoucí a jejich zástupce.

Bez dospělých dobrovolníků – instruktorů by nebylo možné vůbec letní dětské tábory Junáku organizovat. Věnují svůj volný čas dětem, připravují zajímavý program, starají se o odpovídající zázemí a administrativu, komunikují s rodiči, plánují činnost oddílu. Zapojit se může každý, kdo chce trávit svůj volný čas při smysluplné práci pro druhé a něco nového se při tom naučit. Často stačí sdílet své záliby s ostatními a předávat jim své zkušenosti. Mohou s dětmi hrát na kytaru, jezdit na kole, sportovat, fotit nebo vydávat vlastní časopis. Dospělí lidé nejsou ani vojenskými důstojníky ani učiteli. Jsou to přátelé mladých lidí, kteří znají jejich zájmy i problémy, mají pro ně pochopení a maximálně je podporují. V řadě případů však neprocházejí žádným speciálním vzděláváním. Nicméně

---

⁴⁷ BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I*. Liberec: Skauting, 1992. S. 63. ISBN 80-85421-04-6.

výchova je zde zřejmá, musí souhlasit s výchovným programem Junáka. Mnohokrát jsou upřednostňováni studenti pedagogiky, a také bývalí dětští členové Junáku.

6.4 Vzájemná komparace práce a vzdělávání instruktorů a vedoucích z obou organizací

Z předcházejících dvou podkapitol vyplynuly jednoznačné rozdíly mezi pořádáním letních dětských táborů u organizace Tempo Polná a Junák – český skaut. Především je potřeba uvést, oproti Tempo Polná má Junák delší tradici v práci s dětmi a mládeží. Odlišný je však celkový koncept programu jako takového. Junák je skautskou organizací a je postaven na tzv. skautských hodnotách. V podstatě by se dalo říci, že děti docházející do Junáka splynou s celou organizací a konceptem výchovného programu, Junák se pro ně stává „druhou rodinou“. Tempo Polná vzniklo již na konci 50. let minulého století a v době komunistického režimu vychovávalo především budoucí pionýry. Dnes se snaží zaměstnanci této organizace aktivně vyplňovat čas dětem a mládeži, považují tuto činnost za preventivní metodu, jak děti udržet v aktivitě, ve sportu, a jak u nich eliminovat vznik sociálně-patologických jevů.

V určitých ohledech lze letní dětské tábory u obou organizací považovat za podobné, a to z důvodu vyplnění volného času dětí a mládeže o letních prázdninách. Příprava, výchova a vzdělávání vedoucích a animátorů je však do jisté míry odlišná. Junák si totiž stojí na tom, aby zejména vedoucí byli tvořeni bývalými dětskými Junáky, aby k nim ti současní více vzhlíželi a viděli v nich přirozenou autoritu. Na určité bázi se o podobné sice snaží i Tempo Polná, nicméně si najímá i externí pracovníky. Instruktoři zde na rozdíl od těch v Junáku totiž s dětmi netráví organizovaně čas během školního roku, jedná se o institut pokrývající pouze časově vymezený úsek letních prázdnin.

Tempo Polná si také neklade za cíl vštípit dětem hodnoty či znalost modelů vlastních organizované instituci, jakou je Junák. Míří pouze na hodnoty obecné, společností všeobecně uznávané. Své instruktory se tedy snaží vzdělávat obecně k práci s dětmi a pro účely dětských táborů a nepředpokládá u nich zapojení do jakékoliv organizace nad rámec právě zmiňovaných letních dětských táborů. V posledních letech se snaží je však vzdělávat, udržovat s nimi dále kontakt a poskytovat jim další možnosti vzdělávání, aby se stali dostatečně kompetentními pro práci s dětmi a mládeží na letních dětských táborech.

Z uvedeného je zřejmé, že na instruktory na letních dětských táborech není z hlediska jejich vzdělání a dalších důležitých kompetencí kladen příliš velký důraz. To by se mělo do budoucna změnit. Je zapotřebí, aby také vznikly specializované kurzy právě pro instruktory/animátory věnující se pedagogické činnosti na letních dětských táborech. Mělo by to být také součástí příslušné právní úpravy.

ZÁVĚR

Předkládaná bakalářská práce se věnovala problematice vzdělávání a výchově instruktorů a vedoucích na letních dětských táborech, které jsou organizovány jak Tempo Polná, tak skautskou organizací Junák. Práce byla zaměřena převážně teoreticky, nicméně v posledních kapitolách bylo poukázáno i na některé praktické souvislosti.

Práce byla rozčleněna do celkem šesti kapitol. V první z nich byly teoreticky popsány a definovány základní pojmy související s řešenou problematikou letních dětských táborů. Bylo možno se více seznámit s pedagogikou volného času a s činnostmi a metodami, které jsou instruktory na letních dětských táborech aplikovány.

V dalších kapitolách byla pozornost zaměřena na historii organizací Tempo Polná a Junák a bylo poukázáno na historii pořádání letních dětských táborů. Popsáno bylo, čím se instruktoři a vedoucí na těchto letních dětských táborech zabývají, čemu se konkrétně věnují, kdo tvoří jejich instruktory a vedoucí, jaké požadavky mají na jejich vzdělání a výchovu, zda si najímají „cizí“ osoby, nebo se snaží si je vychovávat v rámci své organizace, kde „postupují“ v určité hierarchii. Právě tento druhý přístup je typický pro skautskou organizaci Junák. Naproti tomu prvního přístupu se využívá u Tempo Polná.

Nicméně žádná legislativa neuvádí přesné podmínky na funkci instruktorů na letních dětských táborech, kromě věku. Vždy záleží na samotné organizaci, jak si vybere danou osobu, která se bude o děti starat. Systém vzdělávání instruktorů a vedoucích letních dětských táborů je v podstatě intuitivní. Pokud se jedná o zaměstnance Tempo Polná, jde o odborné pedagogické pracovníky, kteří musí procházet neustálým celoživotním vzděláváním. U animátorů jako studentů vysokých škol tomu tak již není. Nicméně Tempo Polná se pro ně snaží připravovat alespoň základy první pomoci či má stanoveno, že musí jít o studenty pedagogických oborů na vysokých školách.

To však podle mého názoru není dostačující. Je zcela jednoznačnou nutností, aby fungoval kurz pro tyto animátory/instruktory, který by měl každý instruktor absolvovat předtím, než bude tuto funkci v praxi skutečně vykonávat. Absolvování uvedeného kurzu by mělo být také začleněno do příslušné právní úpravy.

Seznam použité literatury a dalších zdrojů

BEXEL, S. M., O. S. JARETT a X. PING. The Effects of a Summer Camp Program in China on Children's Knowledge, Attitudes, and Behaviors Toward Animals: A Model for Conservation Education. *Visitor Studies*, 2013, Vol. 16, Issue 1, pp. 59-81. ISSN 1064-5578.

BROŽ, A. a kol. *15 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1973.

BROŽ, A. a kol. *30 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné 1958-1988*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1988.

BŘEČKA, B. *Kronika čs. skautského hnutí*. Brno: Brněnská rada Junáka, 1999.

BŘICHÁČEK, V. *Skautský oddíl I*. Liberec: Skauting, 1992. ISBN 80-85421-04-6.

DŮM PIONÝRŮ A MLÁDEŽE V POLNÉ. *20 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné 1958-1978*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1978.

DŮM PIONÝRŮ A MLÁDEŽE V POLNÉ. *25 let Domu pionýrů a mládeže Valentina Induse v Polné 1958-1983*. Jihlava: Odbor školství ONV v Jihlavě, 1983.

DUŽÍK, M. *Ako do prírody – letné tábory*. Bratislava : PEREX K+K, 1994. ISBN 80-85599-18-X.

DVOŘÁKOVÁ, M. a kol. *Základní učebnice pedagogiky*. Praha: Grada Publishing, 2015. ISBN 978-80-247-5039-2.

HÁJEK, B., B. HOFBAUER a J. PÁVKOVÁ. *Pedagogika volného času*. 2. přeprac. vyd. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Pedagogická fakulta, 2010. ISBN 978-80-7290-471-6.

KNOTOVÁ, D. *Pedagogické dimenze volného času*. Brno: Paido, 2011. ISBN 978-80-7315-223-9.

KRATOCHVÍLOVÁ, E. *Pedagogika volného času: výchova v čase mimo vyučování v pedagogické teorii a v praxi*. Trnava : Typi Universitatis Tyrnaviensis, 2010. ISBN 978-80-8082-330-6.

PÁVKOVÁ, J. *Pedagogika volného času*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2014. ISBN 978-80-7290-666-6.

PELÁNEK, R. *Průručka instruktora zážitkových akcí*. Praha : Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-353-6.

PLAJNER, R. *Úsvit českého junáctví*. Praha: Junácká edice, 1992. ISBN 80- 85209-25-X.

POLÁŠEK, P. a kol. *Hlavní vedoucí dětských táborů*. Praha: Česká asociace Sport pro všechny, 2007. ISBN 978-80-86586-19-9.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. Praha : Portál, 2009. ISBN 978-80-7367- 503-5.

PRŮCHA, J. *Přehled pedagogiky*. 3. aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-567-7.

PRŮCHA, J., E. WALTEROVÁ a J. MAREŠ. *Pedagogický slovník*. 7. aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2013. ISBN 978-80-262-0403-9.

SOBOTKOVÁ, I. *Psychologie rodiny*. 3. vyd. Praha: Portál, 2012. ISBN 978-80-262-0217-2.

SVOBODA, M. *Hledání zaváté stezky*. Praha: LEPREZ, 1994. ISBN 80- 900821-8-1.

ŠANTORA, R. a kol. *Skautské stolení*. Praha: Junák – svaz skautů a skautek ČR, 2012. ISBN 978-80-86825-72-4.

TARDIF-WILLIAMS, C. Y. a S. L. BOSACKI. Evaluating the Impact of a Humane Education Summer-Camp Program on School-Aged Children's Relationships with Companion Animals. *Anthrozoös*, 2015, Vol. 28, Issue 4, pp. 587-600. ISSN 0892-7936.

VALÍŠOVÁ, A. a H. KASÍKOVÁ a kol. *Pedagogika pro učitele*. 2. rozš. a aktualiz. vyd. Praha: Grada Publishing, 2011. ISBN 978-80-247-3357-9.

VORLÍČEK, CH. *Úvod do pedagogiky*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1979.

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

ZORMANOVÁ, L. *Výukové metody v pedagogice: tradiční a inovativní metody, transmisivní a konstruktivistické pojetí výuky, klasifikace výukových metod*. Praha: Grada Publishing, 2012. ISBN 978-80-247-4100-0.

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Roman Koudela

Obor: Vzdělávání dospělých

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Vzdělávání a výchova instruktorů a vedoucích na letních dětských táborech
Tempo Polná

Rok: 2021

Počet stran textu bez příloh: 40

Počet titulů českých použitých zdrojů: 26

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 2

Vedoucí práce: Mgr. Jana Neusarová, Ph.D.